

DR. MÜCAHİT ÖZDEMİR:

Karz-ı Hasen için duyarlılık artırılmalı

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

18 yıl boyunca İstanbul'da irad edilen hutbelerde ancak iki defa faiz konu edilmiş, karz-ı hasen ise bir defa. Böyle bir durumda insanların nasıl faiz hakkında bilinçlenmesini ve bundan kaçınmasını bekleyebilirsiniz.

Karz-ı hasen nedir? Bu kavramın ve buna dayanarak oluşturulan kurumların tarihî kökeni neye dayanmaktadır?

Güzel borç şeklinde ifade edilen karz-ı hasen, misli bir malın aynı miktarda geri alınmak üzere borç verilmesidir. Çoğunlukla kullanımı parasal bir borç verme üzerinden olsa da para haricinde de aynı olarak karz-ı hasen verilebilir. Ancak biz günümüzde karz-ı hasen denildiğinde geri alınmak üzere borç para verilmesini anlıyoruz. Karz-ı hasenden Kur'an-ı Kerim'de bahsedilmiş ve Allah'a (cc) verilen bir borç şeklinde vurgulanarak teşvik edilmiştir. Aynı zamanda karz-ı hasen ile verilen ödünçlerin karşılığının kat kat verileceği müjdelenmiştir. Bu anlamda karz-ı hasen, sadakadan daha efdal görülmüştür. Yani sadakaya 10 kat, karz-ı hasene de 18 kat ecir verileceği Peygamber Efendimiz tarafından belirtilmiştir.

Aslında geçmişine baktığımızda karz-ı hasenin, insanların birbirlerine borç vermeye başladıkları günden bu

yana söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Amaç, borç verilen kişinin sıkıntısını gidermek ve ödeyecek duruma geldiğinde borcu tahsil etmektir. Hz. Peygamber de borç alıp borç vermiştir. Kurumsal bir yapı olarak baktığımızda ise belki aklımıza hemen Osmanlı'daki para vakıfları gelebilir. Para vakıfları yüzyıllar boyunca sürdürülebilir şekilde çok çeşitli hayır faaliyetlerinde bulunmuşlar. Kendilerine vakfedilen paraları farklı yöntemlerle değerlendirmişler ve bu faaliyetler için bir akar oluşturulmuşlar. Her ne kadar bu vakıflar hayır amaçlı bir faaliyet gösterse de paranın değerlendirilmesinde karz-ı hasen yöntemini çok kullanmamışlardır. Para vakıfları ile ilgili yapılan çalışmalarda ortaya konulduğu üzere karz-ı hasen şeklinde insanlara finansman sağladıkları oldukça azdır. Çoğunlukla verilen daha fazlasını almayı sağlayan muameleleri şeriyeye, bey bil istiğlal gibi yöntemler tercih edilmiştir. Elde edilen gelirler de vakfın hayır cihetine aktarılmıştır. Bu nedenle herhangi bir getiri sağlamayan

ve verilen tutar kadar geri alınmasına dayanan karz-ı hasen pek tercih edilmemiştir. Bu uygulamalara baktığımızda eski dönemlerde karz-ı hasenin kurumsal olmasa da bireysel kullanımının yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca Kur'an-ı Kerim ile hadislerde övülmesi Müslümanlar arasında karz-ı hasenin yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Karz-ı haseni belki daha iyi anlayabilmek için faizi anlamak gerekir. Çünkü borç ilişkisinin bir başka biçimi de faize dayalı borç vermedir. Faiz, kısaca nasıl tanımlanabilir?

Evet, kesinlikle haklısınız. Faizin bu kadar yaygın olduğu bir dünyada karz-ı haseni konuşmak, bazılarının çok anlamsız gelebiliyor. Çünkü faiz, uzun bir süre zarfında "meşrulaştırılmış" ve ekonomik faaliyetler için olmazsa olmaz bir şey olarak görülmüştür. Günümüzde de özellikle finansal kuruluşlar tarafından toplumun büyük bir kesimine kabul ettirilmiştir. O yüzden neden faizli bir şekilde parayı borç vermek ve paradan para kazanmak mümkünken karz-ı hasen verileceği, konvansiyonel bir düşünce yapısına sahip olanlara garip gelebilir.

Faiz, çok basit olarak paranın, sermayenin kirası olarak görülmüş ve bununla birlikte fırsat maliyeti, paranın zaman değeri gibi kavramlarla kendi başına gelir getirme hakkının olduğu benimsenmiştir. Bu nedenle bir kişi, biri-

ne borç para verdiğinde; borç vermemiş olsaydı bu paradan getiri sağlayacağı ön kabulüyle, borç verdiği kişiden bu kaybı telafi etmesini beklemektedir. Ancak faiz, emek harcanmadan ve servet sahiplerinin başkalarının emekleri üzerinden sabit bir kazanç sağlamayı amaçlayan bir sömürü aracıdır. Sermaye sahibinin herhangi bir üretimde bulunmadan paradan para kazanmasıdır. Gayrimeşru olan bu faizli borcun içselleştirilmesinden dolayı karz-ı hasen gibi meşru bir uygulama insanlara farklı gelebiliyor.

Karz-ı hasenin faizle ilişkisi nedir? Bu ikisi, birbirinin alternatifi mi?

Karz-ı hasen ile faizli borç verme arasında yakın bir ilişki ve tercih meselesi söz konusu. Şu şekilde somutlaştırabiliriz: Elinizdeki sermayeyi, paraya ihtiyacı olan ve sizden borç isteyen birisine iki türlü verebilirsiniz. Tabii konuyu “borç” üzerinden ele aldığımız için karşılıksız olarak hayır şeklinde vermeyi ya da ortaklık kurmayı katmıyoruz. Birincisi, belirli bir vade sonunda verdiğiniz tutardan daha fazlasını geri ödemesi üzerinde anlaşarak faizli bir şekilde borç vermektir. Faiz ile verdiğinizde karşı taraf baştan o paradan daha fazlasını geri ödemek zorunda, bunu nasıl yapacaksa yapsın, önemli değil. Önemli olan sizin ondan fazlasıyla paranızı geri almanız. İkinci seçenekte ise paranızı karşı tarafa yine belirli bir vadede geri almak üzere borç verebilirsiniz, ancak bu sefer aynı tutarda geri alacaksınız. Karşı taraf size bir fazlalık ödemeyecek, dolayısıyla mükafatı Allah’tan beklemiş olacaksınız. Bu anlamda iki tercih açısından bakınca karz-ı hasen faizli bir borç verme işlemine tercih edilebilir, alternatif gibi görülebilir.

Ancak burada şunu belirtmek lazım: Karz-ı haseni tüm bu faizli sisteme bir alternatif, çözüm olarak dü-

şünmek yanlış olur. Eğer bu şekilde ele alırsak hem gerçekçi olmaz hem de insanın doğasını dikkate almamış ve İslam’ın sunduğu iktisadi yöntemleri çok dar bir çerçeveye sokmuş oluruz. Faiz sadece tüketim amaçlı ya da başka ihtiyaçlar için nakdi bir borç vermede oluşmuyor. Bunun yanında sermaye temininde, işletmenin ihtiyaçları için, ev alımında ve daha birçok finansal ihtiyaçta insanlar/kurumlar faizli şekilde finansman sağlamakta. İslam ise karz-ı hasenin yanında farklı ihtiyaçları karşılamak için ve muhtelif özellikler taşıyan birçok yöntem sunuyor. Eğer bir iş kurmak için sermayeye ihtiyacınız varsa ortaklık yöntemleri (müşareke, mudaraba) ile finansman sağlayabilirsiniz. Ya da çiftçisiniz, ürünlerin hasadı öncesinde finansmana ihtiyacınız varsa selem akdi ile baştan nakit desteği alabilirsiniz. Ve bunların yanında istisna, murabaha, muzaraa gibi birçok kâr-zarar paylaşımına, alım satıma dayalı finansman yöntemleri İslam iktisadında mevcuttur. Bu nedenle sadece karz-ı hasenin faizli sistem için bir alternatif oluşturduğunu söylemek gerçekçi değildir.

.....

STK’lar belirli bir sosyal çevreye sahip, birbirlerini tanıyan, büyük oranda aynı misyona inanan insanlardan oluşan yapılar. Bu nedenle kendi içlerinde üyelerine yönelik karz-ı hasen sandıkları kurlmaları çok kolaylıkla gerçekleşebilir. STK bünyesinde çok başarılı şekilde uzun yıllar karz-ı hasen yapılarını sürdüren hem dünyada hem de ülkemizde yapılar mevcut.

.....

Karz-ı hasen daha çok kısa vadeli ve düşük tutarlı finansman ihtiyaçlarında, nakit akışı ile ilgili sorunların yaşandığı zamanlarda kullanılabilir. Örneğin iş adamları ya da aynı meslek grupları arasında kurulan resmî ya da gayriresmî yapılarda nakit sıkışıklığına düşen, toplu para gerektiren bir şey alınması gerektiğinde kullanılabilir. Faizli bir kuruluştan karşılanmak yerine dayanışma şeklinde karz-ı hasen yoluyla bu ihtiyaç birbirlerini tanıyan gruplar arasında karşılanabilir. Diğer taraftan, içinde buldukları durumu düzeltmek ve gelir getirici bir faaliyette bulunmak isteyenlere destek olmak amacıyla da karz-ı hasenin kullanılması çok yerinde olacaktır. Çünkü karz-ı hasen, sosyal yönü olan ve karşı tarafa geri ödeme noktasında hem yükümlülük hem de motivasyon sağlayan bir yöntemdir. Bu şekilde sermayeye, tefeciler harici başka bir kanaldan ulaşamayacak girişimcilere destek olunabilir. Sonuç olarak karz-ı hasen faizle mücadele için çok önemli bir araç olmakla birlikte, tek yöntem değildir. Diğer İslami yöntemlerle birlikte insanların ihtiyaçlarını çözebilecek ve faizin sömürü alanını daraltacak alternatiflerden biridir.

Osmanlı’daki para vakıfları karz-ı hasen yönüyle nasıl değerlendirilebilir?

Tarihsel olarak para vakıflarını, karz-ı hasen kurumu olarak değerlendirmek pek mümkün değil. Belki farklı finansman yöntemleri kullanan bir İslami mikrofinans kuruluşu diyebiliriz, ama müstakil olarak bir karz-ı hasen kurumu diyemeyiz. Ama günümüzde para vakıfları bir karz-ı hasen kuruluşu olarak yeniden düşünülebilir mi? Kesinlikle olabilir. Aslında karz-ı hasene dayalı kurumsal bir yapı tasavvur ya da teşekkül ettiğimizde iki boyut söz ko-

DR. MÜCAHİT ÖZDEMİR

2009 yılında Boğaziçi Üniversitesi İktisat bölümünden mezun oldu. 2010-2014 yılları arasında Albaraka Türk Katılım Bankası, Yatırımcı İlişkileri Müdürlüğü'nde çalıştı. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Bankacılık Bölümü yüksek lisans programını tamamladı. Sakarya Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finansı EABD'da doktorasına devam etmekte olan Özdemir, Nisan 2016-Eylül 2017 tarihleri arasında İngiltere'de Durham Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Merkezi'nde misafir akademisyen olarak bulundu. Aynı zamanda Durham Üniversitesi Islamic Finance and Management programından master derecesi aldı. 2014 Aralık ayından itibaren Sakarya Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finansı EABD'da araştırma görevlisi olarak çalışmaya devam etmekte, Kasım 2017'den bu yana da İSEFAM müdür yardımcılığı görevini sürdürmektedir.

nusu. Birincisi, bu kuruluşun fon kaynağının nasıl elde edileceği, ikincisi ise elde edilen fonların finansman ihtiyacı olanlara hangi İslami yöntemlerle aktarılacağı. Bir dernek ya da vakıf kurarak bağış şeklinde paralar toplayabilir ve bunu karz-ı hasen olarak kullanabilirsiniz. Ya da bir sandık üzerinden üyele- rinizden geri vermek üzere tüzel kişilik olarak karz-ı hasen alabilirsiniz ve yine üyelere karz-ı hasen ile borç verebilir- siniz. Para vakıflarını karz-ı hasen açtı- sından günümüzde düşündüğümüzde kendilerine has özellikleri büyük oranda ilk durum, yani fon temini ile alakalı- dır ve para vakıflarını özgün kılan hu- sus budur. Para vakfına verilen paralar “vakfedilmektedir.” Yani ilanihaye ha- yır cihetine kullanılması arzulanır. Ne herhangi bir şartın koşulmadığı bağıştı- r ne de kullanım süresi tayin edilmiş bir borçtur. Belirli şartlar altında kullanıl- ması için vakfedilmiş ve bu şartların dı- şında kullanılmaması çok net bir şekilde belirtilmiştir. Bu açılardan bakıldığında karz-ı hasen vermek üzere bir para vak- fı kurulması söz konusu olabilir ve Os- manlılardaki para vakıfları tecrübesin- den özellikle riskin azaltılma yöntem- lerinden (kefil, rehin gibi) istifade edi- lebilir. Tabii bu durumda karz-ı hasene dayalı bir finansmanın sürdürülebilirlik

noktasında sorunlar çıkarabileceği de akla gelmektedir. Ancak burada direkt konumuza girmediği için şu şekilde ik- tifa edebiliriz: Enflasyona endeksleme, farklı para birimlerine ya da kıymetli madenlerle borç verme gibi yöntem- ler ile bu sürdürülebilirlik sağlanabilir. Tüm bunlar teorik çalışma ve tartışma- ların yanında pratik uygulamalarla da- ha çok şekillenebilecektir. Bu anlamda para vakıflarının tekrardan ihya edil- mesine yönelik atılacak teorik/pratik tüm adımlar çok değerlidir ve iktisadi sisteme katkısı oldukça büyük olabilir.

Günümüzde karz-ı hasenin ku- rumlaşmasına yönelik ne tür so- mut adımlar atılmaktadır?

Bireyler arasında -her ne kadar olumsuz örnekler daha çok duyulsa da- insanlar bunun karz-ı hasen oldu-

ğunu bilseler ya da bilmeseler de, borç verme işlemleri aslında düşündüğümüz- den daha da yaygın. Karz-ı hasen ile il- gili akademik programlarda ya da semi- nerlerde konuştuğumuzda her program içinde ya da sonrasında birileri geliyor ve kendi çevrelerinde kurdukları karz-ı hasene dayalı sistemlerden bahsediyor- lar. Bunların büyük çoğunluğu birey- sel girişimler ya da gayriresmî yapılar. İş yerinde kurulan dayanışma havuzla- rı/sandıkları, patronların çalışanlarına sağladıkları kısa vadeli karz-ı hasenler, aile içerisinde kurulan karz-ı hasen yapı- ları, kadınlar arasındaki günler gibi bir- çok gayriresmî yapılar bulunuyor. Çok uzun vadedir devam edenler olduğu gi- bi yeni başlamış olanlar da söz konusu.

Kurumsal yapılar açısından baktı- ğımızda ise özellikle son yıllarda çok önemli girişimlerin olduğunu görüyo-

ruz. Mesela MÜSİAD'ın üyelerine özel geliştirdiği ve üyelerin sandığa yaptıkları bağışların yine üyelere karz-ı hasen olarak borç verilmesine dayalı olan Karz-ı Hasen Sandığı güzel bir örnek. Buna benzer ancak üyelerin sandığa bağış olarak değil yine karz-ı hasen yoluyla destek verdikleri ve yine aynı üyelerin sandıktan karz-ı hasen şeklinde borç aldıkları birkaç kurumsal yapı da mevcut. Örneğin Ankara merkezli ve üyelerinin kamu personelinden oluştuğu uzun yıllardır devam eden Kamu Personeli Yardımlaşma Derneği gibi. Son olarak önceki örneklerden özellikle hedef kitle/faydalanıcı açısından farklılık gösteren Sakarya'daki İKSAR'ı söyleyebiliriz. Dernek üyesi olmayan düşük gelir grubundaki kişilere karz-ı hasen şeklinde destek veriliyor. Bu anlamda diğerlerinden farklı olarak açık devre bir sistem, yani dışı dönük bir yapı olduğunu söyleyebiliriz. Burada temel amaç, karz-ı hasen başvurusu yapan kişilerin sosyal teminatlarının olması, aldıkları desteği gelir getirici bir faaliyette kullanmaları ve bu kişilerin ekonomik olarak daha iyi bir konuma gelmelerinin sağlanması. Bu örneklerin dışında yine kurumsal bir yapı olarak bahsedilebilecek, bazı şirketler tarafından personellerini desteklemek için verilen -ikraz olarak da ifade edilen- kısa dönemli karz-ı hasenleri de söyleyebiliriz.

Tüm bu uygulamalar yanında karz-ı hasenin kurumsallaşmasına yönelik üniversitelerdeki İslam iktisadı ile ilgili araştırma merkezleri ve STK'lar hem akademisyenleri hem de uygulayıcıları bir araya getiren çalıştaylar, konferanslar düzenlemekte. Bu girişimler toplumda karz-ı hasenin daha çok bilinmesine ve yaygınlaşmasına, karz-ı hasenin gündem oluşturmasına katkı sağlıyor. Sizlerin de derginizin bu sayısına karz-ı haseni konu almanız bu anlamda çok

önemli ve bunun için kendi adıma özellikle teşekkür ediyorum.

Karz-ı hasene dayalı kurumlardaki temel espri nedir? Klasik iktisattaki “kârın maksimizasyonu” kavramıyla karşılaştırılabilir mi?

Sosyal faydanın maksimizasyonu diyebiliriz. Çünkü bir kârdan bahsedebilmemiz için bunun ortaklık ya da ticaret yoluyla gerçekleşmesi gerekiyor. Karz-ı hasende ise doğası gereği herhangi bir fazlalık yok, bu nedenle bir kâr da söz konusu değil. Ancak Allah'a verilen bir borcun Rabbimizin katında ecrinin artarak verileceği müjdesi var. Az önce bahsettiğimiz karz-ı hasene dayalı kurumlarda da kâr maksimizasyonu değil, olabildiğince dayanışmanın, sosyal faydanın maksimizasyonu var.

Modern ekonomide karz-ı hasenin yeri ve rolü nedir ve ne olmalıdır?

Belirttiğimiz üzere karz-ı haseni tüm ekonomi için bir çözüm, yegâne yöntem olarak görmemek lazım. Eğer böyle görürsek hataya düşmüş oluruz. Ancak ekonomide çok önemli bir rol oynaya-

bileceğini de söyleyebiliriz. Özellikle kısa vadeli finansman ihtiyaçlarında ve finansal sistemin dışında bırakılan düşük gelirli kişilerin desteklenmesinde karz-ı hasenin yaygınlaşması gerekiyor. Aslında şu an yaşadığımız ekonomik sıkıntı dönemi karz-ı hasenin rolünün daha da artmasına destek olabilir ve çok sevimli bir ifade olmayacak ama bir “fırsat” da sunabilir. Faizlerin ya da kâr paylarının çok yüksek olduğu bir dönemde insanlar ya öz kaynakları ile devam edecekler ya da karz-ı hasen ile birbirlerine destek olacaklar. Bu anlamda, faiz ya da kâr payı ödemek istemeyen ancak ticaret yapmak ya da tüketim ihtiyacını karşılamak ya da ev/araba almak için bir araya gelinip karz-ı hasene dayalı yapılar oluşturabilir. Böylece finansal kuruluşlar ya talep düşmesi nedeniyle kendi kârlarından vazgeçerek oranları düşürecek ya da daha üretime yönelik alanlara ve bankacılık işlemlerine yönelecektir. Bu nedenle karz-ı hasenin ekonomi içerisindeki rolü sınırlı ve informal kısımda olmakla birlikte daha kurumsal yapılar altında çok daha etkin bir hâle gelebilir.

Gerek faizsiz bankacılık gerekse karz-ı hasen kurumlarının yeterli bir yaygınlığa kavuşamaması, neye bağlanabilir?

Faizsiz bankacılık dediğimiz ve günümüzde katılım bankaları olarak isimlendirilen kuruluşların öncelikle kâr amacı güden kurumlar olduğunu biliyoruz. O yüzden karz-ı hasen ile bir arada değerlendirsek bile katılım bankalarının “faizsiz” faaliyet göstermelerinden sanki karz-ı hasene dayalı olmaları gerektiği sonucunu çıkarmayalım. Bunu kafa karışıklığı olmaması için özellikle belirtiyorum. Faizsizlik prensibi dediğimiz zaman İslam ve Müslümanların uygulamaları bize birçok yöntem göstermiştir. Ortaklığa dayalı mudarebe, mü-

.....
Faiz, emek harcanmadan ve servet sahiplerinin başkalarının emekleri üzerinden sabit bir kazanç sağlamayı amaçlayan bir sömürü aracıdır. Sermaye sahibinin herhangi bir üretimde bulunmadan paradan para kazanmasıdır. Gayrimeşru olan bu faizli borcun içselleştirilmesinden dolayı karz-ı hasen gibi meşru bir uygulama insanlara farklı gelebiliyor.

şareke gibi yöntemlerin yanında borca dayalı selem, murabaha gibi sözleşmeler de bulunmaktadır. Tüm bunlarda bir kâr amacı güdülmektedir, ancak özellikle ortaklık yöntemlerinde böyle bir kâr beklentisi bulunmamaktadır. Her ne kadar katılım bankaları tarafından uygulanmasa da selem gibi ürünlerde de kâr amacı güdülmektedir. Bu anlamda karz-ı haseni sosyal boyutu üzerinden değerlendirmek gerekir. Sorunuzun ilk bölümü olan faizsiz bankacılığın neden yaygınlık kazanmadığını değerlendirdiğimizde birçok sebep sayabiliriz: Özkaynak yetersizliği, ürün çeşitliliğinin azlığı, nitelikli insan kaynağı eksikliği gibi. Bunların hepsi üzerinde çok uzun şekilde konuşulabilecek meseleler. Ama karz-ı hasenle de ilişkili olarak ikisini de kapsayabilecek şekilde “toplumdaki bilinç düzeyini” bir sebep olarak söyleyebiliriz. Hem İslami finansal kuruluşlar hem de İslam’ın iktisadi hayat ile ilgili emirleri ve yasakları çok fazla bilinmiyor. İslami hassasiyeti olan bir iş adamı ya da birey her ne kadar parasını faize yatırıp faiz “yemek”ten kaçınsa da faizli bir krediyi rahat bir şekilde alabilmekte. Ya da bir çiftçi belirli bir nisabın üzerinde mahsülü olduğunda üzerine farz olan öşür konusunda belki de bilgisizlikten kaynaklı olarak tamamen kayıtsız kalabiliyor. Bunun gibi birçok örnek verilebilir. Bu bilgi ve hassasiyet eksiklikleri hem İslami bankaların yaygınlaşmasının -tabii burada bu kuruluşlardan kaynaklanan eksiklikleri, hataları bir kenara bırakarak söylüyorum- önündeki en büyük engellerden. Bu anlamda toplumdaki herkese büyük görev düşüyor. Belki çarpıcı bir örnek olabilir: Diyanet’in cuma hutbelerinde İslam iktisadına ilişkin hangi kavramları ve hangi sıklıkla konu edindiği üzerine bir çalışma yaptığımızda ilginç sonuçlar ortaya çıktı. 18 yıl boyunca İstanbul’da irad edilen hutbelerde ancak iki defa faiz

.....
Kamu, denetim fonksiyonundan geri durmayacak ancak karz-ı hasene dayalı yapıların da önünü açacak ve rahat hareket etmelerini sağlayacak bir konumda bulunmalı. Ancak bu şekilde karz-ı hasenin kurumsallaşması ve güzel örneklerin kendini ortaya koyabilmesi mümkün olur.
.....

konu edilmiş, karz-ı hasen ise bir defa. Böyle bir durumda insanların nasıl faiz hakkında bilinçlenmesini ve bundan kaçınmasını bekleyebilirsiniz. O yüzden Diyanet, üniversiteler, STK’lar, İslami finans kuruluşları ve daha birçok paydaşa İslam’ın iktisadi değerlerinin toplumda yaygınlaşmasını sağlamak için büyük görevler düşüyor.

Karz-ı hasenin yaygınlaşması için gerek bireyler gerek STK’lar ve finansal kuruluşlar gerekse kamu yönetimine neler düşmektedir?

Somutlaştırmak gerekirse birey olarak kendi ailemizle, iş arkadaşlarımızla, çocukluk arkadaşlarımızla bir araya gelip karz-ı hasen sandığı oluşturabiliriz. Sandığın idaresini sağlayacak bir Yönetim Kurulu seçip, her ay üyelere belirli tutarda katkı yapmalarını şart koşarak bunu tesis edebiliriz. Belirli bir borç verme sistematığı altında üyeler buralardan karz-ı hasen alabilir. Burada en önemli husus, şeffaflığın ve güvenilir kişilerden sandığın oluşmasının sağlanmasıdır. Tabii bununla birlikte sadece sandık özelinde değil tüm borç ilişkilerimizde birey olarak borcumuza sadakati sadece geri ödeme değil zamanında ödeme şeklinde de benimsememiz gerekiyor. STK’lar

belirli bir sosyal çevreye sahip, birbirlerini tanıyan, büyük oranda aynı misyona inanan insanlardan oluşan yapılar. Bu nedenle kendi içlerinde üyelerine yönelik karz-ı hasen sandıkları kurmaları çok kolaylıkla gerçekleşebilir. Güvenilir, adil, muteber birilerinin buna öncülük etmesi gerekiyor. Ve kurumsallığın, sürdürülebilirliğin tesis edilmesi şart. Bu, zor bir şey değil ve STK bünyesinde çok başarılı şekilde uzun yıllar karz-ı hasen yapılarını sürdüren hem dünyada hem de ülkemizde yapılar mevcut. Son olarak ise belki de en önemli paydaşlardan biri olan kamunun rolünden bahsetmemiz lazım. Türkiye’de kurumsal bir yapı altında borç verme ya da parasal bir iş, hemen potansiyel bir dolandırıcılık gibi algılanıyor. Tabii bunun tarihsel tecrübeye haklı gerekçeleri olabilir. Bu nedenle finans sistemimize baktığımızda banka merkezli bir yapı söz konusu. Ve dünya örneklerini de dikkate aldığımızda ülkemizde banka dışı kurumların neredeyse hiç gelişmediğini ya da çok sınırlı kaldığını görebiliriz. Karz-ı haseni de bu şekilde ele alabiliriz. Çoğunlukla karz-ı hasen ile ilgili kurulan yapılar bu durumun bir yansıması olarak gayriresmî ya da herhangi bir vergisel ya da başka bir konu ile ilgili sorun olur mu diye kendi çapında, çok ses çıkarmadan devam ediyor. İşverenin, kendi işyerindeki bir personele bile karz-ı hasen vermesi birçok yasal sorunla karşılaşmasına neden olabiliyor. Bu nedenle kamu, denetim fonksiyonundan da geri durmayacak ancak karz-ı hasene dayalı yapıların da önünü açacak ve rahat hareket etmelerini sağlayacak bir konumda bulunmalı. Bu şekilde karz-ı hasenin kurumsallaşması ve güzel örneklerin daha rahat kendilerini ortaya koymalarının önü açılabilir. Aksi takdirde karz-ı hasen dar bir çerçevede ve informel yapılar altında devam edecektir.